HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לא תיהני ליה אמלתרא דהא היכל אמלתרא הויא ליה ואפי' הכי עשרים אמה הוא דגבוה דתנן (א) א חמש אמלתראות של מילה ב היו על גביו זו למעלה מזו וזו למעלה מזו והאי מאי תיובתא דילמא כי תניא ההיא דאמלתראות באולם תניא והאי מאי קושיא דילמא תבנית היכל כתבנית אולם אלמה אמר רבי אילעא אמר רב רחבה ד' אע"פ שאינה בריאה ואם יש לה אמלתרא אפי' גבוהה יותר מעשרים אמה אינו צריך למעט אמר רב יוסף אמלתרא מתניתא היא מאן קתני לה אמר אביי והא ג חמא בריה דרבה בר אבוה קתני לה ותיהוי אמלתרא מתניתא ותיקשי לרב אמר לך רב דל אנא מהכא מתנייתא מי לא קשיין אהדדי אלא מאי אית לך למימר תנאי היא לדידי נמי תנאי היא רב נחמן בר יצחק אמר בלא רב מתנייתא אהדדי לא קשיין לרבנן קורה ד טעמא (א) מאי משום היכרא והאי דקתני יתר מפתחו של היכל סימנא בעלמא ורב נחמן בר יצחק הניחא אי לא סבירא ליה הא דרבה אלא אי סבירא ליה הא דרבה ה דאמר רבה כתיב 1 למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי עד עשרים אמה אדם יודע שדר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע משום דלא שלטא ביה עינא אלמא גבי סוכה נמי בהיכרא פליגי איפלוגי בתרתי למה (ב) לי צריכא דאי אשמעינן גבי סוכה בהא קאמר ר' יהודה כיון דלישיבה עבידא שלטא ביה עינא אבל מבוי דלהילוך עביד אימא מודה להו לרבנן ואי אשמעינן בהא בהא קאמרי רבנן אבל בהך אימא מודו ליה לר' יהודה צריכא ב מאי אמלתרא רב חמא בריה דרבה בר אבוה אמר קיני כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא פסקי דארזא מאן דאמר פסקי דארזא כ"ש קיני מ"ד קיני אבל פסקי דארזא לא ומ"ד פסקי דארזא (ג) מ"ט משום דנפיש משכיה והא סוכה דנפיש משכיה וקאמרי רבנן דלא אלא כיון דקא חשיב אית ליה קלא: ג מקצת קורה בתוך עשרים ומקצת קורה למעלה מעשרים מקצת סכך בתוך עשרים ומקצת סכך למעלה מעשרים אמר רבה במבוי כשר בסוכה פסול מאי שנא במבוי דכשר דאמרי' קלוש סוכה נמי לימא קלוש אי קלשת הויא לה חמתה מרובה מצילתה הכא נמי אי קלשת הויא לה קורה הניטלת ברוח אלא על כרחך נעשו כשפודין של מתכת הכא נמי על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה אמר רבא מפרזקי' סוכה דליחיד היא לא מדכר מבוי דלרבים מדכרי אהדדי רבינא אמר סוכה דאורייתא אחמירו בה רבנן מבוי דרבנן לא אחמירו ביה רבנן רב אדא בר מתנה מתני להא שמעתא דרבה איפכא אמר רבה במבוי פסול בסוכה כשירה מאי שנא סוכה דכשירה דאמרינן קלוש במבוי נמי לימא קלוש אי קלשת הוי לה קורה הניטלת ברוח הכא נמי אי קלשת הויא לה חמתה מרובה מצילתה אלא על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה הכא נמי ע"כ נעשו כשפודין של מתכת אמר רבא מפרזקיא ז סוכה דליחיד היא רמי אנפשיה ומדכר מבוי דלרבי' היא סמכי אהדדי ולא מדכרי ו דאמרי אינשי קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא רבינא אמר סוכה דאורייתא לא בעי חיזוק מבוי דרבנן בעי חיזוק מאי הוי עלה רבה בר רב עולא אמר זה וזה פסול רבא אמר ד זה וזה כשר

חלל

רש"י

לא תיהני ליה אמלתרא. לאכשורי גובהו יותר מכ'. לקמן מפרש מאי אמלתרא והיכא תני דמהניא: של מילה. עץ שגדילין בו מילין והם עפצים ובלע"ז גלא"ש: אלמה אמר ר' אילעא כו'. השתא קא מסיק לפירכיה דאשכחן דמהניא אמלתרא אליבא דרב ומעיקרא לא שבקיה לאסוקי למלתיה עד דסתר ליה לתיובתא: רחבה ד'. אם היתה קורה רחבה ד' טפחים אע"פ שהיא דקה ואינה חזקה לקבל אריח כשירה והא דתנן במתני' (לקמן ד' יג:) בריאה כדי לקבל אריח כשאינה רחבה ד' טפחים קאמר: ואם יש לה אמלתרא כו'. תרתי מילי קאמר רב ולקולא: אמר רב יוסף. הא אמלתר' דאייתוה משמיה דרב לא רב אמרה דתיקשי דרב אדרב אלא מתנית' היא: ותיקשי לרב. דהא חזינן הכא דלא גמרי רבנן מהיכל מדקתני דאמלתרא מהניא: דל אנא מהכא. הרימני מיכן כאילו שתקתי ולא אמרתי דבר זה: מתנייתא מי לא קשיין אהדדי. דהא תניא לעיל [ב:] בהדיא מבוי שהוא גבוה מכ' יותר מפתחו של היכל אלמא רבנן מהתם גמרי: תנאי היא. תנא דלעיל דסבירא ליה דרבנן מהיכל גמרי ואמלתרא לא מהניא והאי תנא דאמלתרא סבר לאו מהיכל גמרי: לדידי נמי תנאי היא. ואנא כתנא דלעיל אמרי: בלא רב. אי לא הוה מפרש רב למתניתא קמייתא ויליף מינה דרבנן מהיכל גמרי: מתנייתא אהדדי לא קשיין. דבין להאיך מתני' ובין להא מתני' דאמלתרא: קורה לרבנן טעמא מאי. בעו תוך כ' אמה: משום היכר. דליחזו אינשי ולידעו דתקנתא עבוד ולא ליתי לאיחלופי ברה"ר ומשום הכי מהניא אמלתרא דכיון דמיסתכלי בה אינשי אפי' למעלה מכ' אמה איכא היכרא: והא דקתני. במתנית' קמייתא יותר מפתחו של היכל לאו דגמרי מהתם אלא סימנא בעלמא נקט שלא תחליף גירסא דעשרים ותאמר למעלה מל' או מארבעים יהא פתח היכל סימן בידך: אי סבירא ליה הא דרבה. דטעמייהו דרבנן בסוכה נמי משום היכר: למה להו. לרבנן ולר' יהודה לפלוגי בתרתי: מבוי דלהילוך עביד. כלומר המהלך אינו מביט למעלה: קיני. (ד) כגון קיני עופות היו בולטין מתחת(ו) האולם למעלה (מל') מן הפתח: פסקי דארזא. כלונסות של ארז ארוכין תחובין בכותל ואיידי דנפיש משכיה אורך דידהו חזו להו אינשי ואיכא היכרא: מאן דאמר פסקי. איכא היכרא למבוי: כל שכן קיני. דאיידי דחשיבי ומילתא דתמיהא היא מסתכלי בהו אינשי וחזו לקורה: מקצת. עובי הקורה בתוך כ' ומקצתה למעלה וכן עובי סככה של סוכה: קלוש. רואין כאילו ניטל אותו העובי היוצא למעלה ותהא קורה דקה: הניטלת ברוח. שהרי שיערו חכמים בריאה כדי לקבל אריח ואי לאו הכי שדי ליה זיקא הלכך לא חשיב: לא מידכר. וזמנין דמשתקיל מקצת עובי הסכך הנכנס לתוך כ' וקיימא כולה למעלה מכ': מדכרי אהדדי. שאם תירקב תחתונה של קורה ותעמוד כולה למעלה מעשרים אמה מתקני לה: אלא. אמאי מכשרת בסוכה משום דע"כ השתא צילתה מרובה מחמתה דהא רואין הוא דקאמרי' ולא שקילנא מינה מידי: הכא נמי. חשוב אותה כשפודין כבידין דאי נמי קלישי לא שדי להו זיקא דהא לא מידי שקלת מינה אלא רואין הוא דקאמר:

חלל

תוספות

ורב נחמן בר יצחק אי סבירא ליה הא דרבה כו'. לרבה גופיה הוה מצי למיפרך דאית ליה בפרקין (ד' יג:) דקורה משום היכרא אלא משום דרב נחמן מפרש בהדיא דפליגי בהיכר פריך למה להו לאיפלוגי בתרתי: אי קלשת הוי לה חמתה מרובה מצילתה. מפר' ר"י חמתה מרובה מצילתה ע"י שיבא הרוח ויפזר עד שתהא חמתה מרובה מצילתה דאי ע"י קלישה לחודה תהא חמתה מרובה היכי מכשר' לה בלישנא בתרא הא אין סכך פסול מצטרף בהדי סכך כשר כדאמרי' בסוכה (ד' ט:) גבי העושה סוכתו תחת האילן וקשיא דאמר בפרק קמא דסוכה (ד' ד.) היתה גבוהה מכ' אמה והוצין יורדין בתוך כ' אם צילתה מרובה מחמתה כשירה אם לאו פסולה ואמאי כשירה והלא אי קלשת ליה יפלו ההוצין למטה ולישנא בתרא דהכא אתי שפיר ולרבא מפרזקיא נמי דמפרש משום דסוכה דיחיד היא ולא מידכר אתי שפיר דגבי הוצין איכא למימר דיורדין הרבה למטה דליכא למיגזר מידי אבל לרבינא קשה דמשמע דמשום סוכה דאורייתא פסולה משום אי קלשת כו' וי"ל דהתם מיירי שיש הרבה הוצין שיכולין להתקיים בקל על ידי סמיכה ועוד נוכל לומר הכא דאי קלשת ליה הוי חמתה מרובה ע"י קלישה לחוד ומצטרף לסכך דלמעלה מכ' ולישנא בתרא דלא ח חשיב כל כך סכך פסול הואיל והוי סכך כשר אם היה למטה מכ' אבל קשה דגבי הוצין אמרי' ואם לאו פסול ולישנא בתרא דהכא מכשרינן אפילו חמתה מרובה מצילתה מיהו ללישנא קמא ניחא אי נמי גבי הוצין יש לפסול יותר הואיל ואגודים עליונים והתחתונים זה בזה דאי קלשת יפול הכל: אמר רבה במבוי פסול. ל"ג רב דרב יליף מפתחו של היכל דהוי חללו כ':

חלל

מסורת הש"ס

א) מדות פ"ג מ"ז, ב) [גירסת המשנה מילת וכן בערוך ערך מל י"ג], ג) גי' יעב"ץ רב חמא, ד) [לקמן ה. ח: יג:], ה) סוכה ב., ו) [ב"ב כד:], ז) בס"א: מחומת, ח) בס"א: לא.,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי לאו משום היכרא: (ב) שם בתרתי למה להו צריכא: (ג) שם דארזא מ"ט אי משום: (ד) רש"י ד"ה קיני כמין קיני עופות:

◆

גליון הש"ס

גמ' סוכה דליחיד רמי אנפשיה. עיין לקמן יח ע"א וברש"י ד"ה בור הרבים:

◆

מוסף רש"י

קורה טעמא מאי משום היכרא. קורה שתיקנו חכמים למבוי משום היכר בעלמא הוא, דלא ליתי למישרי רשות הרבים (לקמן ה.). למען ידעו דורותיכם. עשה סוכה שישיבתה ניכרת לך, דכתיב ידעו כי בסוכות הושבתי, ואתי ליסב, הכי דריש ליה, ואע"ג דאין יוצא מידי פשוטו דהיקף ענני כבוד, מיהו דרשינן ליה לדרשה (סוכה ב.). דלא שלטא ביה עינא. שאינו רואה את הסכך, וסוכה היינו סכך כשמה (שם). קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא. שזה סומך על זה (ב"ב כד:).

◆

רבינו חננאל

צורת הפתח דהיא קנה מיכן וקנה מיכן [וקנה] על גביהן. ופרקינן שמועה זו דרבנן ילפי לה מפתחו של היכל מן קתני לה רבנן רב, הא' ליה רב לרב יהוד' אתניוה לחייא ברי ואע"פ שיש שם צורת הפתח צריך למעט דצורת פתח לא מהני.

תוב אקשינן ליבעו אמלתרא כי היכל, כדתנן במס' מדות חמש אלמתראות (הן) של מילה היו על גבן כו'. פי' אמלתרא קורות לאחיזת הקיר. כגון וטור כרותות ארזים. ובלישנא דרבנן למיסר בניינא. מילה שם האילן, ופירותיו נקראין מילין. כדגרסינן אין מי מילין ע"ג מילין. והשונה של מילת טועה הוא. ודחינן הא דתני (המלי) [חמש] אמלתראות של מילה היו על גבן, באולם היו וכל אחת יתירה על חבירתה. ואמרינן ודילמא תבנית היכל כתבנית אולם הוא, אלמה אמר רב הקורה אם רחבה ארבעה אע"פ שאינה בריאה. ואם יש שם לו אמלתרא אין צריך למעט, לא תיהני אמלתרא דהא גובה היכל לא היה יותר מכ' ואע"ג דהוה ליה אמלתרא. ואמרינן ופריק רב יוסף אמלתרא לא רב אמרה, מתניתא היא וחמא בריה דרבה בר אבוה קתני לה. ואי אמרת בין כך ובין כך קשיא לרב. אמר לך רב והא תניא כוותיה, דתניא מבוי שגבוה מכ' אמה יותר מפתחו של היכל ימעט, אלא מאי אית לך למימר תנאי היא ופליגי אהדדי. לדידי נמי תנאי היא ופליגי אהדדי, ואנא דאמרי כי האי תנא. ודחינן ואמרינן, בלא רב מתניתא לא פליגי אהדדי, קורה לרבנן משום היכר היא, ואי

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ד מהלכות בית הבחירה הל' ח סמג עשין קסג:

ז ב מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה טו טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:

ח ג ד מיי' שם הל' טז ופ"ד מהלכות סוכה הלכה יג סמג עשין מג טוש"ע א"ח שם וסימן תרלג סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא כג מג

◆

רב ניסים גאון

דתנן ה' מלטריות היו על גביו. עיקר זו המשנה במסכת מדות בפרק ג', פתחו של אולם גובהו ארבעים אמה ורחבו כ' אמה, וחמש מלטריות שלמילת היו על גביו, התחתונה עודפת על הפתח אמה.

◆

רבינו חננאל (המשך)

איכא אמלתרא אין לך היכר גדול מזה. והאי דתני פתחו של היכל, סימנא בעלמא הוא, עד עשרים, כי היכי דלא ליחלוף לך. ואמרינן ורב נחמן בר יצחק אי סבר לה להא דרבה דאמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וגו'. עד כ' אמה אדם יודע שדר בצל סוכה וכו'. באנו לפרש טעמא דהא מתניתא דתני אם יש אמלתרא אפילו למעלה מכ' אמה אין צריך למעט. ומאי אמלתרא חמא בריה בר אבוה א' קיני. פי' קורה ועליה כמין קיני העופות לקנן עליהן, כעין הא דכתיב קנים תעשה את התיבה. במערבא אמרי פיסקא דארזאי. פי' לוח ארז רחבה ד' טפחים, דגרסינן בירושלמי בעיניין איסקופה, אבל אם יש שם רחב ד' אסורה. א"ל והדא אמלתרא אילו מלתרא שמה אינה מתרת כלל. ומלתרא זו שמתרת לא מפני רחבה אלא מפני חשיבותא, וכל העובר נותן עיניו עליה מפני חשיבותא. וכ"ש קני [שפטורין] לדברי הכל, כי פליגי בפיסקי דארזא. כך סוגיא דשמעתא זו. מקצת קורה בתוך כ' ומקצת למעלה מכ'. סכך מקצתה בתוך כ' ומקצתה למעלה מכ', אמר רבה בסוכה פסולה, ואמרי' אמאי אמרת במבוי כשר, דחזינן לה לקורה כמאן דקלישא, והוה דשדא למעלה מכ' כמאן דליתה דמי. אי קלשת לה לא נמצאת קורה זו ניטלת ברוח. אלא רואין אותה כאילו היא שפוד של מתכת. שהיא חזקה וכבדה וראויה לקבל אריח עליה, בסוכה נמי נימא דחזינן לה לאותה סכך כמאן דקלישא, ואעפ"כ בחזקתה קיימי וצילתה מרובה מחמתה היא ותהיה כשיר[ה]. ופריק רבה מפרזקיא סוכה דיחיד כו'. ופריק רבינא סוכה דהיא מדאורייתא אחמרו בה רבנן. מבוי דהוא מדרבנן לא אחמרו ביה. רב אדא בר מתנה מתני איפכא, אמר רבה בסוכה כשירה במבוי פסולה כו'. עד דרבינא אמר סוכה דאורייתא לא בעיא חיזוקי, מבוי דרבנן בעיא חיזוק. מאי הוי עלה, רבה בר עולא אמר זה וזה לפסול. רבא אמר זה וזה כשר.